

جانی واگی / پیتر گروئن وگن

تاریخ مختصر اندیشه اقتصادی

از مرکاننیل پسم تا پول باوری

ترجمه دکتر غلامرضا آزاد (ارمکی)

عضو هیئت علمی دانشگاه الزهراء (ع)

نشرنی

سرشناسه:	واگی، جانی، ۱۹۲۷ - م. Vaggi, Gianni
عنوان و پدیدآور:	تاریخ مختصر اندیشه اقتصادی از مرکانتیلیسم تا پول‌باوری / جانی واگی، پیترو گروئن وگن؛ ترجمه غلامرضا آزاد (ارمکی).
مشخصات نشر:	تهران، نشر نی، ۱۳۸۷.
مشخصات ظاهری:	۴۷۱ ص.
شابک:	ISBN 964-312-980-2
وضعیت فهرست‌نویسی:	نیبا
یادداشت:	عنوان اصلی: A concise history of economic the thought: from mercantilism to monetarism, c2003
موضوع:	اقتصاد - تاریخ.
شناسه افزوده:	گروئن وگن، پتر دی، ۱۹۳۹ - م. Groenewegen, Peter D.
شناسه افزوده:	آزاد، غلامرضا، ۱۳۳۱ - م. مترجم.
رده‌بندی کنگره:	۱۳۸۶ ت ۲ ر ۷۵ / HB
رده‌بندی دیویی:	۳۳۰/۱
شماره کتابشناسی ملی:	۱۱۲۶۷۷۷

ویراستار: کاظم فرهادی

نشرنی

تهران، خیابان کریم‌خان، نبش میرزای شیرازی، شماره ۱۶۵، کد پستی ۱۵۹۷۹۸۵۷۴۱
تلفن: ۲ و ۸۸۹۱۳۷۰۱، صندوق پستی ۵۵۶ - ۱۳۱۴۵
www.nashreny.com

دفتر فروش: خیابان دکتور فاطمی، خیابان رهی معیری، شماره ۵۸
تلفن: ۹ و ۸۸۰۰۴۶۵۸، فکس: ۸۸۰۰۸۲۱۱
کتابفروشی: خیابان کریم‌خان، نبش میرزای شیرازی، شماره ۱۶۹
تلفن ۸۸۹۰۱۵۶۱

جانی واگی، پیترو گروئن وگن Gianni Vaggi, Peter Groenewegen

تاریخ مختصر اندیشه اقتصادی

A Concise History of Economic Thought

از مرکانتیلیسم تا پول‌باوری

From Mercantilism to Monetarism

Palgrave Macmillan, 2003

ترجمه غلامرضا آزاد (ارمکی)

• چاپ اول ۱۳۸۷ تهران • تعداد ۱۶۵۰ نسخه • قیمت ۶۸۰۰ تومان

• طراح جلد پرویز بیانی • لیتوگرافی باختر • چاپ غزال • ناظر چاپ بهمن سراج

ISBN 964-312-980-2

شابک ۹۶۴-۳۱۲-۹۸۰-۲

Printed in Iran

همه حقوق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است

فهرست مطالب

۹	یادداشت مترجم
۱۱	پیش‌گفتار
۱۹	قسمت اول اقتصاد سیاسی کلاسیک، ۱۸۷۰-۱۶۰۰
۲۱	۱ مقدمه: از مرکانتیلیسم تا مارکس
۳۳	بخش ۱ پیش‌گامان قرن هفدهم
۳۵	۲ تامس مان، ۱۶۴۱-۱۵۷۱: از شمش تا تجارت خارجی
۴۶	۳ دادلی نورث، ۹۱-۱۶۴۱ و جان لاک، ۱۷۰۴-۱۶۳۲: نخستین واکنش‌های انتقادی به مرکانتیلیسم
۵۴	۴ سِر ویلیام پتی، ۸۷-۱۶۲۳: تقسیم کار و مازاد
۶۵	بخش ۲ گسترش علم اقتصاد فرانسوی
۶۷	۵ پیر لو پزان سیوردو بوآزپلیر، ۱۷۱۴-۱۶۴۶: فرانسه در آغاز قرن
۷۶	۶ ریشار کانتی‌یون، ۱۷۳۴-۱۶۹۷: کارآفرین در کشاورزی و تجارت
۸۷	بخش ۳ به سوی بلوغ اقتصاد سیاسی
۸۹	۷ فرانسوا آکنه، ۱۷۷۴-۱۶۹۴: بازتولید و سرمایه
۱۰۷	۸ دیوید هیوم، ۷۶-۱۷۱۱ و روشنگری اسکاتلندی
۱۲۳	۹ فردیناندو گالیانی، ۸۷-۱۷۲۸ و سِر جیمز استوارت، ۸۰-۱۷۱۳: ارزش واقعی و تجارت غله
۱۳۶	۱۰ آن روبرژاک تورگو، ۸۱-۱۷۲۷: سرمایه‌گذاری‌ها و بازده‌ها
۱۴۹	بخش ۴ نخستین سیستم‌های کامل کلاسیکی اقتصاد سیاسی
۱۵۱	۱۱ آدم اسمیت، ۹۰-۱۷۲۳: ثروت ملی و بهره‌وری کار

۱۲ ژان - باتیست سه، ۱۸۳۲ - ۱۷۶۷ و ژان - شارل سیمونندی،

۱۶۹ ۱۸۴۲ - ۱۷۷۳: ارزش، درآمدها و بحران‌ها

بخش ۵ «عصر طلایی» اقتصاد سیاسی کلاسیک ۱۸۱

۱۸۳ تامس رابرت مالتوس، ۱۸۳۴ - ۱۷۶۶: جمعیت و تقاضای مؤثر

۱۹۳ ۱۴ دیوید ریکاردو، ۱۸۲۳ - ۱۷۷۲: میزان سود

۲۰۹ ۱۵ تارنز، سینیور و دوره پس از ریکاردو

۲۲۲ ۱۶ کارل مارکس، ۲۳ - ۱۸۱۸: نقد اقتصاد سیاسی

قسمت دوم بسط نظریه‌های مدرن ۲۴۵

۲۴۷ ۱۷ ظهور مارژینالیسم و اقتصاد کلان

بخش ۱ نسل اول ۲۶۱

۲۶۳ ۱۸ جان استوارت میل، ۷۳ - ۱۸۰۶: شخصیت‌گذار

۲۸۰ ۱۹ ویلیام استنلی جونز، ۸۲ - ۱۸۳۵: فایده‌باوری و علم اقتصاد

۲۹۰ ۲۰ کارل منگر، ۱۹۲۱ - ۱۸۴۰: اهمیت مطلوبیت نهایی و اقتصاد کمیایی

۲۹۸ ۲۱ لئون والراس، ۱۹۱۰ - ۱۸۳۴: مفهوم تعادل عمومی

۳۱۱ ۲۲ آلفرد مارشال، ۱۹۲۴ - ۱۸۴۲: تعادل جزئی و اقتصاد مفید

بخش ۲ توسعه علم اقتصاد مارژینالیست: نظریه توزیع و سرمایه ۳۲۳

۳۲۵ ۲۳ جی. بی. کلارک و پی. ایچ. ویکستید: بسط نظریه بهره‌وری نهایی

۳۳۴ ۲۴ فن ویزر و بوم - باورک: برداشت‌های اتریشی از نظریه سرمایه و توزیع

بخش ۳ پیش‌گامان اقتصاد کلان ۳۴۵

۳۴۷ ۲۵ کنوت ویکسل، ۱۹۲۶ - ۱۸۵۱: بهره و قیمت‌ها

۳۵۴ ۲۶ ابروینگ فیشر، ۱۹۴۷ - ۱۸۶۷: ترقی قیمت و بهره

۳۶۰ ۲۷ یوزف آلوئیس شومپتر، ۱۹۵۰ - ۱۸۸۳: توسعه اقتصادی

بخش ۴ پیشرفت‌های بیشتر در اقتصاد خرد ۳۶۹

۳۷۱ ۲۸ پیگو، کلیم و سرافا: بحث و جدل‌ها درباره ثروت، رفاه و هزینه

۳۸۵	۲۹ جون رابینسن، ۸۳-۱۹۰۳ و ادوارد چمبرلین، ۱۹۶۷-۱۸۹۹: نظریه بنگاه تجاری
۳۹۲	۳۰ ویلفردو پارتو، ۱۹۲۳-۱۸۴۸ و لایونل رابینز، ۱۹۸۴-۱۸۹۸: نقد مطلوبیت نهایی و انحطاط آن
۴۰۱	بخش ۵ مبانی اقتصاد کلان مدرن
۴۰۳	۳۱ جان مینارد کینز، ۱۹۴۶-۱۸۸۳: نظریه عمومی جدید اشتغال، بهره و پول
۴۱۸	۳۲ میخال کالتسکی، ۱۹۷۰-۱۸۹۸: اقتصاد کلان جدید
۴۲۶	۳۳ آر. اف. هرود، ۷۸-۱۹۰۰ و ای. دی. دومار، ۹۹-۱۹۱۴: چرخه‌ها و رشد
۴۳۳	۳۴ میلتن فریدمن (۱۹۱۲-): پول‌باوری و منتقدان آن
۴۴۱	سخن آخر
۴۴۳	کتاب‌نامه
۴۴۷	واژه‌نامه
۴۵۷	نمایه نام‌ها
۴۶۵	نمایه موضوعی

فهرست شکل‌ها

۹۸	۷-۱	جدول اقتصادی کنه
۹۹	۷-۲	فرمول جدول اقتصادی
۲۷۷	۱۸-۱	میزان (نرخ) نزولی سود
۲۸۳	۱۹-۱	مطلوبیت مثبت و منفی
۲۸۸	۱۹-۲	تخصیص کار
۳۰۵	۲۱-۱	تابع مطلوبیت (ندرت) والراسی
۳۱۷	۲۲-۱	ساختار مارشالی منحنی عرضه
۳۲۷	۲۳-۱	تابع بهره‌وری نهایی جی. بی. کلارک
۳۸۸	۲۹-۱	تعادل قیمت / ستانده تحت رقابت ناقص
۳۹۵	۳۰-۱	منحنی‌های بی تفاوتی پارتو
۴۱۰	۳۱-۱	خط ۴۵ درجه تقاضای کل هنسن
۴۱۵	۳۱-۲	تحلیل تقاضای کل / عرضه کل در نظریه عمومی کینز

یادداشت مترجم

امروزه در غرب کتاب‌های ارزشمند بسیاری در زمینه تاریخ اندیشه اقتصادی به چاپ رسیده که متأسفانه جامعه علمی ما - به ویژه محافل دانشگاهی و نهادهای تحقیقاتی - از این آثار اطلاع چندانی ندارد و بیش و کم از مطالعه آن‌ها غفلت ورزیده است.

توجه جدی به تألیف تاریخ اقتصادی، همچون دیگر عرصه‌های تاریخ، در غرب از عصر روشنگری قرن هجدهم، و به دنبال ارائه آرا و اندیشه‌های نظام‌مند درباره اقتصاد به مثابه قلمرو کنش نسبتاً مستقل در انگلستان و فرانسه اوایل قرن هفدهم، آغاز شد که کار در این زمینه تا امروز همچنان با نگرش‌های متفاوت ادامه دارد. بدیهی است برای درک عمیق مفاهیم اقتصادی و کاربرست آن‌ها و نیز آگاهی از ساختارهای کلان نظام اقتصادی به شناخت ساز و کارهای علی درخصوص شکل‌گیری ایده‌ها، نظریه‌ها، دیدگاه‌ها، گزاره‌ها و الگوهای خاص علم اقتصاد و بسط و تکوین آن‌ها نیازی مبرم است. همین امر، نگارنده این سطور را بر آن داشت تا پس از دو دهه کار ترجمه متون معتبر اقتصاد توسعه، دست به ترجمه پژوهش‌هایی ارزشمند مبتنی بر روش‌شناسی علمی در تاریخ اندیشه اقتصادی بزند. کتابی که هم‌اکنون در دست دارید، یکی دیگر از کتاب‌هایی است که مترجم در این زمینه تقدیم استادان، دانشجویان، پژوهندگان و علاقه‌مندان به تاریخ علوم اقتصادی و اجتماعی می‌کند.

مؤلفان در پیش‌گفتار درباره ضرورت تألیف کتابی نسبتاً مختصر، با توجه به کتاب‌های فراوانی که در این زمینه منتشر شده است، توضیحات مفصلي داده‌اند اما به آن‌چه می‌توان در این یادداشت اشاره کرد، این است که جانی واگی و پیتر گروئن‌وگن در این کتاب تاریخ مختصر اندیشه اقتصادی در طول سه سده را ارائه می‌دهند. آنان نمای کلی یک دوره تاریخی از سده هفدهم تا امروز را ترسیم می‌کنند. هر فصل، نوشتارهای اساسی یک اقتصاددان عمده یا گروهی از اقتصاددانان را بررسی می‌کند. نویسندگان کتاب پیش از پرداختن به دیدگاه‌های نظری اقتصاددانان، در مدخل بحث، شرحی موجز درباره زندگی و آثار او ارائه می‌دهند و در پایان نیز، برای

مطالعه بیشتر، به اختصار آثاری را به خوانندگان توصیه می‌کنند. در این کتاب، علاوه بر اقتصاددانان کلاسیک و مطرح، دیدگاه‌های مؤلفانی چون کینز، مارشال، پتی، چوئز، و نیز نظریه پردازان کمتر شناخته شده‌ای چون گالیانی، تورگو و دیگران مورد بحث قرار می‌گیرد. به همین دلیل، می‌توان گفت این کتاب به دیگر کتاب‌هایی که مترجم در این زمینه به چاپ رسانده است، جامعیت می‌بخشد و به نوعی قطعه‌های تکمیل‌کننده‌ای را به پازل تاریخ اندیشه اقتصادی می‌افزاید.

جانی واگی استاد اقتصاد توسعه دانشگاه پاویا، ایتالیا، و نیز مدیر مدرسه اروپایی مطالعات عالی تعاون و توسعه است. او مقاله‌های بسیار و نیز دو کتاب اقتصاد فرانسوا که و از بحران بدهی تا اقتصاد پایدار را منتشر کرده است. پیترو گروئن وگن استاد علم اقتصاد در دانشگاه سیدنی، استرالیا، است. او چند کتاب در اندیشه اقتصادی، از جمله تحقیقی درباره آلفرد مارشال و آن روبر ژاک تورگو منتشر کرده است.

در پایان، مترجم وظیفه خود می‌داند از محقق و مترجم گرامی آقای کاظم فرهادی که مثل همیشه از همکاری ایشان در کار ترجمه و ویرایش متن بهره برده است، صمیمانه تشکر کند. همچنین، از آقای ایزدی‌نیا برای همکاری بی‌دریغ‌شان با مترجم، و سرکار خانم فریمه فرهت‌نیا که کار مقابله ترجمه با متن اصلی، استخراج نمایه‌ها و نمونه‌خوانی کل متن را به عهده داشته‌اند، بسیار سپاسگزارم. به علاوه، لازم می‌دانم از سرکار خانم ارمغان، حروفنگار کتاب، و دست‌اندرکاران محترم نشر نی که کار آماده‌سازی نهایی کتاب و چاپ آن را به نحو احسن به انجام رسانده‌اند، تشکر کنم. اما مسئولیت همه لغزش‌ها و کاستی‌های ترجمه بر عهده مترجم است. امیدوارم صاحب‌نظران از راهنمایی ارزشمند و تذکرات سودمند خود دریغ نورزند.

غلامرضا آزاد (ارمکی)

پائیز ۱۳۸۶

پیش‌گفتار

ممکن است این سؤال مطرح شود که «وقتی بازار از متون مربوط به تاریخ اندیشه اقتصادی اشباع شده و برخی از آن‌ها از کیفیت بالایی برخوردارند، چرا کتاب دیگری در این زمینه انتشار می‌یابد؟» جواب ساده و روشن است. ما که در طول سال‌ها به تدریس و تحقیق در این موضوع پرداخته‌ایم، فکر می‌کنیم کتاب جدیدی در این باب هنوز هم می‌تواند مفید واقع شود. به‌خصوص وقتی که کانون توجه آن بسط موضوع نحوه تکامل اقتصاد به وسیله تقسیم دوگانه بین اقتصاد سیاسی از یک طرف و بسط‌های جدید از طرف دیگر باشد، که فصلی درباره مارکس به قسمت اول پایان می‌دهد و فصلی درباره استوارت میل عصر جدید را مطرح می‌سازد. اهمیت این منطق برای نظم دادن به موضوع کتاب در این مقدمه به‌طور کامل توضیح داده شده است.

این نکته هم که چرا کتابی نسبتاً مختصر برای کمک به دانشجویان تاریخ علم اقتصاد در مطالعات مقدماتی‌شان باید در نظر گرفته شود، نیازمند توضیحاتی است. اکثر متون فعلی تاریخ علم اقتصاد مفصل و طولانی است، و اقدام مخاطره‌آمیز ویلیام باربر برای کتاب‌های پنگوئن از جمله استثنائات معدود و چشم‌گیر است. کتابی موجزتر دارای مزایای قابل توجهی است. غیر از مورد بدیهی مربوط به هزینه (در خصوص قیمتی که دانشجوی خریدار می‌پردازد و نیز بر زمانی که برای خواندن آن صرف می‌شود، تأثیر می‌گذارد)، کتاب مختصرتر دیدگاهی واضح‌تر درباره موضوع ارائه می‌دهد و خواننده را قادر می‌سازد که در کنار کل موضوع به اصطلاح هم جنگل را ببیند و هم بسیاری از تک‌درختان را. به‌علاوه، قصد ما پیوند دادن گذشته به حال و نشان دادن این نکته است که درک جنبه‌های اقتصاد کلاسیک و پیشرفت‌های بعد از ۱۸۴۸ در این زمینه به درک گرایش‌های اقتصاد مدرن و معاصر کمک می‌کند.

چرا کتابی در دو قسمت، صرفاً به اقتصاد کلاسیک و آنچه ما «پیشرفت‌های مدرن» می‌نامیم، اختصاص می‌یابد؟ برای پاسخ به این سؤال، باید دیدگاه‌های مان درباره معنای اقتصاد کلاسیک و بسط‌های مدرن تشریح شود. از نظر ما، اقتصاد کلاسیک عملاً دو قرن را از پتی تا مارکس در بر می‌گیرد، که اقتصاددانان آن را ویژگی‌های اساسی برای توضیح عملیات اقتصاد مدرن از لحاظ مقتضیات بازتولید، ایجاد محصول مازاد و انباشت سرمایه می‌دانند. توضیح متین و منطقی این مباحث کلیدی برای آنان نیز مستلزم توضیح ارزش و قیمت، نظریه تولید، انباشت، و نظریه توزیع است که موارد تأکید در آن متفاوت است. بر این اساس، اسمیت در بحث خود بر بازده فزاینده و رشد تأکید می‌کند؛ قبل از او، کنه نیاز به ایجاد تعادل را به منظور تأمین توسعه حقیقی اقتصاد ملی مورد تأکید قرار داده بود؛ ریکاردو مباحث مربوط به توزیع را (آنچه تعیین‌کننده دست‌مزدها، سودها و اجاره‌ها [رانت] است) نقطه عطف تحلیل خود قرار داد؛ مالتوس بر رشد جمعیت و عواقب آن و نیز نقش تقاضای مؤثر متمرکز شد؛ مارکس عمدتاً تأثیر انباشت ثروت، سطح زندگی و توزیع را بررسی کرد.

عمده این تحلیل‌ها در ارتباط با درک مسائل کنونی اقتصادها مطرح می‌شود. در عین حال، مفاهیمی ضمنی را هم در خصوص روش ما به منظور به کارگیری این مواد دربردارد.

برای این‌که به قصد خود در زمینه رعایت اختصار عمل کنیم، روشی نسبتاً مشخص را برای ارائه مطالب اتخاذ کردیم. نخست آن‌که مطلب‌مان بر تک‌تک مؤلفان اصلی و موضوعات عمده در اقتصاد که آنان عموماً با آن مرتبط‌اند، تأکید دارد. به عنوان مثال، فصل آدم اسمیت به ثروت ملی، بهره‌وری کار و تقسیم کار؛ فصل مارکس به انباشت و بحران‌ها؛ فصل مارشال به تعادل جزئی و اقتصاد سودمند؛ فصل کینز به اصول نظریه عمومی و جدید او درباره اشتغال، بهره و پول می‌پردازد. این نحوه بیان مطلب در مورد توسعه اقتصاد در طول حدود سه قرن (از مرکانتیلیسم تا پول‌باوری) از رهیافت دائرةالمعارفی پرهیز می‌کند؛ رهیافتی که در بسیاری از متونی که با مشارکت همه آحاد مؤلفان سروکار دارد، اتخاذ می‌شود. مختصر آن که هر فصل کوچک به یک (یا گاهی چند) مؤلف و موضوعاتی که ارتباط بسیار نزدیک با آنان دارد، اختصاص می‌یابد. به این ترتیب، هر فصل می‌تواند

زندگی‌نامه مختصری از بازیگر اصلی (یا بازیگران در مورد چند فصل) را پیش از تحلیل سهم اساسی شان و پیشنهادهایی برای مطالعه بیشتر که از مجموعه وسیعی از آثار موجود برگزیده شده است، ارائه کند. کوتاه سخن آن‌که زندگی‌نامه، تحلیل و مراجع عمده، اجزای ساختاری تشکیل‌دهنده‌ای است که «نسخه» نوشتاری ما را به وجود می‌آورد.

همچنین، این نحوه ارائه مطالب چند مزیت دارد. شناخت روشن و آشکار این نکته را میسر می‌سازد که علم اقتصاد ساخته و پرداخته ذهن‌های منفرد (تاکنون عمدتاً مردان، اگرچه فصل ۲۹ جون رابینسن را معرفی می‌کند که شاید نخستین زن اقتصاددان مهم باشد) با پیشینه‌هایی است که اندکی آگاهی از آن به‌طور کلی به درک دلایل اصلی کوشش‌های انجام‌یافته آنان کمک می‌کند. انتخابی بودن موضوعات ممکن می‌سازد که نمای کلی وسیعی از همه عناصر کلیدی سیستم کلاسیک (قسمت اول) و کل اقتصاد خرد و کلان که در آن بسط‌های مدرن در قسمت دوم مورد بررسی قرار گرفته است، به سهولت طبقه‌بندی شود. لزوم ارائه پیشنهادهایی برای مطالعات بیشتر نیاز چندانی به توجیه در کتابی کوچک ندارد. پیشنهادهای ارائه شده این امکان را نیز فراهم می‌آورد که با برجسته نشان دادن منابع برخی از این دیدگاه‌های بدیل، به موضوعاتی اشاره شود که در آن‌ها تعبیر و تفسیر همچنان محل مناقشه است.

سازماندهی مطالب: نمای کلی

تقسیم کار ما به عنوان مؤلفان این کتاب، سمت و سوی تحقیق انتشاریافته ما را تا حدی منعکس می‌کند. جانی واگی بخش عمده تاریخ پژوهش اقتصادش را به دوره کلاسیک، به خصوص علم اقتصاد کهنه، فیزیوکرات‌ها، و آدم اسمیت اختصاص داده است؛ پتر گروئن و گن اخیراً اثری را درباره آلفرد مارشال در محیط انقلاب مارژینال (نهایی) و دیگر بسط‌های روشنفکرانه نیمه دوم سده نوزدهم، از جمله ارتباط بین اثر مارشال و اثرکینز انتشار داده است؛ اگرچه او درباره دوره کلاسیک، با اشاره خاص به علم اقتصاد تورگو، اسمیت و بسط‌های اولیه نظریه ارزش، تولید و توزیع از دوره تکوینی بعد ۱۶۵۰ نیز کار کرده است. به علاوه، هر دو نفرمان سال‌ها در دانشگاه‌های مربوطه خود در پادوا و سیدنی به تدریس اقتصاد مشغول بوده‌ایم.

تقسیم فرعی موضوعات این کتاب بیش از تحقیق خاص خودمان، منعکس‌کنندهٔ علاقه‌ها و مهارت‌های ما است. نکتهٔ مهم‌تر آن‌که با اعتقاد راسخ اعلام کرده‌ایم که بسط علم اقتصاد به دو طریق کاملاً متمایز صورت گرفته است. اولین مورد، مربوط به اقتصاد کلاسیک، به‌طور گسترده به جنبه‌های نظریهٔ تولید و توزیع، و وجوه نظریهٔ ارزش و قیمت ناظر است تا ماهیت و رشد سالانهٔ ثروت ملی را از لحاظ آن بخش از موضوع توضیح دهد که به عنوان مازاد در دسترس است و آن بخش که، به عنوان هزینه‌های ضروری تولید، باید به میسر ساختن تولید ملی مستمر و بازتولید اختصاص یابد. قسمت اول این کتاب به توضیح بسط این نوع تحلیل اختصاص دارد که با اثر مارکس خاتمه می‌یابد؛ او آخرین نویسندهٔ بزرگ سدهٔ نوزدهم است که عملیات اصلی سیستمی اقتصادی را به این طریق توضیح می‌دهد.

اما، تا اواسط سدهٔ نوزدهم، که رهیافت کلاسیک به اقتصاد تدریجاً متروک می‌شد، تأکید بیشتر بر بازار، مبادله، و عرضه و تقاضا جایگزین دیدگاه پیشین شد. دیدگاه پیشین این بود که تولید، بازتولید و مازاد کلید درک اقتصادی را به دست می‌دهد. گرایش زود هنگام به این متأخرترین رهیافت در نوشته‌های جان استوارت میل مشهود است، و از این‌رو، اثر او اولین موردی است که جزء پیشرفت‌های مدرن‌مان باید مورد بحث قرار گیرد. این اثر به عنوان پیش‌درآمدی بر انقلاب مارژینال عمل می‌کند که به صورتی مدوّن‌تر و منظم‌تر این نوع رهیافت را که ریشه در مبادله دارد، بسط می‌دهد؛ بر مبنای این اصل وحدت‌بخش که بنیاد همهٔ تصمیم‌گیری‌های اقتصادی باید در حاشیهٔ چنین تصمیم‌هایی کشف شود. بنابراین، مارژینالیسم کلید پیشرفت‌های مدرن در تحلیل است که به وضعیت کنونی اقتصاد خُرد منتهی شده است؛ این گرایش بر جنبه‌هایی در بسط اقتصاد کلان تأثیر گذاشته که دیگر انقلاب نظری دورهٔ جدید، یعنی انقلاب کینز، از طریق آن حاصل شده است. اما، این انقلاب دوم، با بازگشایی در به روی نظریهٔ رشد به عنوان بخشی از مطالعهٔ ستانده به صورت یکپارچه، ویژگی‌های تحلیل کلاسیک را نیز مجدداً وارد عصر جدید کرده است. اندیشهٔ اقتصادی معاصر، از جنبه‌های بسیار متغیر، هم‌اکنون وجوهی از روش‌های کهن، کلاسیک، و اخیراً روش‌های مارژینالیستی را تشویق می‌کند و این یکی از دلایلی است که چرا آگاهی دربارهٔ تکامل تاریخی این سنت‌ها برای دانشجویان کنونی علم اقتصاد سودمند است.

در این مرحله، بررسی مختصر رئوس کلی بحث که در دو قسمت عمدهٔ این کتاب

عرضه شده، ممکن است به عنوان مقدمه مفید به نظر آید، تا احساسی شفاف‌تر برای منطق ما در تنظیم این مطالب به دست دهد. این امر درکی کامل‌تر در خصوص ساختار وسیع تکامل علم اقتصاد مدرن را میسر می‌سازد. طرح کلی از سیستم کلاسیک شروع و به‌طور متوالی ارائه می‌شود.

سیستم کلاسیک

فرایند شکل‌گیری اقتصاد سیاسی کلاسیک موضوع قسمت اول این کتاب است، اگرچه آن را می‌توان به عنوان بحث مربوط به بسط نظریه‌های مازاد توصیف کرد. بخشی از این بسط از طریق برداشت‌های تغییریابنده از مازاد آشکار می‌شود: به عنوان تعادل مطلوب دادوستد برای مرکانتیلیست‌ها؛ به عنوان مازاد بر هزینه‌ها برای بسیاری از نویسندگان پسامرکانتیلیست‌ها با توضیحاتی برای وجود مازاد منسوب به مولد بودن طبیعت (به‌خصوص در مورد فیزیوکرات‌ها) یا بهره‌وری کار (آن‌چنان که به‌طور اعم از جانب اعضای بعدی مکتب کلاسیک از جمله مارکس انجام شد). سرانجام، بسط اقتصاد سیاسی کلاسیک را می‌توان به عنوان جریان تدریجی اصلاح و توضیح معانی مفاهیمی چون ثروت، ارزش، قیمت، تولید، سرمایه، کار، دست‌مزدها، سود، و توزیع مشاهده کرد.

قسمت اول این کتاب بیش از دو قرن را تحت پوشش قرار می‌دهد که بخش اول آن (۱۷۷۶-۱۶۲۰) ظهور اقتصاد سیاسی کلاسیک از مرکانتیلیسم تا انتشار ثروت ملل اسمیت را شامل می‌شود. سه فصل آن، عصر مرکانتیلیسم، شامل منتقدان مرکانتیلیست مانند لاک و نورث و نیز پتی را دربرمی‌گیرد؛ بخش دوم بر آثار اوایل سده هجدهم فرانسه (بوآزیلبر، کانتی‌یون، و نیز کنه) ناظر است؛ بخش سوم بیست سال از اولین مقاله اقتصادی کنه تا انتشار ثروت ملل را شامل می‌شود، که به هیوم، گالیانی، استوارت، تورگو می‌پردازد و با تأثیر عظیم اسمیت خاتمه می‌یابد. بخش چهارم به اولین نسل اقتصاد کلاسیک بعد از اسمیت می‌پردازد، مانند ژان - باتیست سه، بنتام، سیسموندی، مالتوس و نظریه پرداز بزرگ این دوره، ریکاردو. آخرین بخش به بررسی پیشرفت‌های بعد ریکاردو در اثر تارنز و سینیور می‌پردازد، و با اثر مارکس خاتمه می‌یابد. همچنین، این بخش‌ها مستقیماً با فصل‌های آغازین قسمت دوم مرتبط می‌شود و به بحث درباره جان استوارت میل به عنوان آخرین فرد از اقتصاد کلاسیک و در عین حال اولین فرد از علم اقتصاد مدرن می‌پردازد.

پیشرفت‌های مدرن

در قسمت دوم، پیشرفت‌های مدرن در اقتصاد از دهه ۱۸۵۰ تا اوایل دهه ۱۹۸۰ مورد بررسی قرار گرفته‌اند. تقسیم فرعی بحث، بعد از مقدمه‌ای که موضوعات اصلی این قسمت را برحسب پیدایش مارژینالیسم و اعتلای اقتصاد کلان مدرن دربرمی‌گیرد، مشتمل بر پنج بخش است. این قسمت به بررسی مفهوم انقلاب مارژینال به عنوان پدیده‌ای تاریخی می‌پردازد، و برخی جزئیات در تفاوت بین اقتصاد کهن و اقتصاد جدید را مرور می‌کند (که طی آن، تعریف معروف رابینز از مسئله اقتصادی مطرح می‌شود که به‌خصوص ویژگی‌های اقتصاد جدیدتر، اقتصاد مارژینالیست، را وضوح بیشتر می‌بخشد). مفاهیم ضمنی مارژینالیسم جدید در خصوص روش‌شناسی و برای متحول ساختن ماهیت حرفه علم اقتصاد نیز مورد بحث قرار می‌گیرد، همچنان‌که به مسئله این گستره می‌پردازد که علم جدید عبارت از وقعه‌های عمده، یا گسستگی، با گذشته است. حیرت‌آور نیست که، با توجه به بحث اولیه این مقدمه، جواب عبارت از پاسخ مثبت پرتنینی باشد. بنابراین، نوآوری‌های عمده انقلاب کینز تلخیص شده است، به منظور برجسته کردن این موضوع که چرا علم اقتصاد کلان جدیدی را می‌توان بر این اساس بنا کرد. همچنین، توجه را به این واقعیت جلب می‌کند که برخی از شالوده‌های این اقتصاد کلان جدید توسط جمعی از نویسندگان اوایل این قرن نهاده شد، که نمونه‌های ممتاز آن مانند ویکسل، فیشر و شومپتر در بخش سوم از قسمت دوم مورد بحث قرار گرفته‌اند.

ماهیت و محتوای پنج بخشی هم که قسمت دوم به آن تقسیم شده است، نیاز به معرفی دارد. بخش اول نگاهی است بر نسل اول نویسندگان علم اقتصاد جدید، اقتصاد مارژینالیست، یعنی جِوز، منگر و والراس، و نیز تشریک مساعی مارشال و، در ابتدا، اقتصاد جان استوارت میل به عنوان عنصری مهم در انتقال از اقتصاد کهن به اقتصاد جدید. بخش دوم به اختصار، فعالیت نسل دوم اقتصاددانان متمایل به مارژینالیسم را، با اشاره خاص به نظریه توزیع و سرمایه، بهره، تحت پوشش قرار می‌دهد. همان‌طور که در بند قبل تلویحاً گفته شد، بخش سوم آثار سه اقتصاددان آستانه قرن جدید را به عنوان پیش‌گامان آن‌چه اکنون اقتصاد کلان نامیده می‌شود، معرفی می‌کند. بخش چهارم بر پیشرفت‌های بیشتر در اقتصاد خرد مانند اقتصاد رفاه، بحث‌های مربوط به هزینه، نظریه بنگاه تجاری، و مفاهیم

تلویحی کاستی در نظریه مطلوبیت ناظر است. تمام این‌ها را می‌توان به عنوان مراحل مهم مقدماتی در ساخت اقتصاد خرد مدرن توصیف کرد. بخش پنجم بنیان‌های اقتصاد کلان مدرن را که با انقلاب کینز (و با فرمول‌سازی بدیل در اثر کالتسکی) فراهم آمده و استمرار و توسعه آن در الگوهای اولیه رشد هرود و دومار، و موضوعات بحث‌انگیزی را که آنان دامن زدند، مورد مطالعه قرار می‌دهد. این بخش با بحثی درباره پول‌باوری، نظریه انتظارات، و بسط‌های حاصل در نظریه رشد در دو دهه ۱۹۷۰ و ۱۹۸۰ خاتمه می‌یابد.

نتیجه‌گیری و سخن آخر

آیا این کتاب تاریخ علم اقتصاد متفاوتی است؟ ما این‌طور فکر می‌کنیم. این تاریخ موجز، روشن، آموزنده است و، بالاتر از همه، به وضوح می‌کوشد گذشته را به حال پیوند دهد. آخرین هدف به چند طریق حاصل می‌شود. این امر با ربط دادن وجوه مشخصی از اندیشه کلاسیک و مارژینالیست به مباحث اندیشه کنونی انجام می‌پذیرد. پرداختن به مباحث و نیز مؤلفان، مباحثی که در اکثر موارد مرتبط با موضوعی است که امروزه مطالعه می‌شود، پیوند آسان‌تر گذشته و حال را میسر می‌سازد. به‌ویژه، شرح مختصری از بسط علم اقتصاد پیشین از لحاظ دو خط اصلی بسط و توسعه، اجازه می‌دهد دانشجویان با سهولت بیشتر میراث خاص استادان بزرگ را در موضوع خود، آن‌گونه که امروزه عملی می‌شود، درک کنند. به این طریق، گذشته هدفی سودمند دارد و، آری، مطالعه تاریخ علم اقتصاد برای دانشجویان امروزی اقتصاد حائز اهمیت است. اگر کتاب ما نقشی مهم در این فرایند مهم یادگیری ایفا کند، ما کاملاً راضی خواهیم شد.

جائی واگی از استادان و همکاران در کالج سنت جان کمبریج سپاسگزار است، زیرا نوشتن قسمت اول در ۱۹۹۷ وقتی که او محقق مهمان در سنت جان بود، شروع شد.

پاویا
جائی واگی

سیدنی
پیتر گروئن و گن